

אמר רבא, מנא אמינא לה שניעור הפיגול? דנתן במסכת טהרות, כביצה אוכל שהוא ראשון לטומאה [שנטמא מאב הטומאה] וכביצה אוכל שהוא שני לטומאה [שנטמא מראשון לטומאה] שבללן זה בזה, הרי תערובת זו ראשון לטומאה היא, ואוכל או משקה הנוגע בה נעשה שני לטומאה. שהרי יש כאן ראשון לטומאה בשיעור כביצה הראוי לטמא את האוכל או המשקה הנוגע בו לעשותו שני לטומאה. אך אם חלקן, את תערובת שני הביצים, לשני חלקים, הרי חלק זה שני לטומאה, וגם חלק זה שני לטומאה, כיון שכל חלק של כביצה מורכב ובלול מראשון לטומאה ושני לטומאה, ונמצא שאין באף אחד מהם שיעור כביצה ראשון לטומאה, שהוא השיעור הראוי לטמא אחרים, ולכך דינם כשני, כיון שחצי שיעור של ראשון לטומאה וחצי שיעור של שני לטומאה מצטרפים לענין לטמא בדרגת הקל שבהם, שהוא השני.

ומדייקת הגמרא: **הא חזר ועירבן, ראשון הוי. כי מאחר ועתה מצא חצי הביצה של הראשון לטומאה שבחלק זה את חצי הביצה של הראשון לטומאה שבחלק האחר, הרי הוא מתחבר אליו ונעור מצירופו**

נתן במשנה, ואף בזה סובר רבי יהודה תפוס לשון ראשון.

אינתמר: חישב לאכול חצי זית חוץ לזמנו, ואחר כך חישב לאכול חצי זית אחר חוץ למקומו, ואחר כך חצי זית חוץ לזמנו.

אמר רבא, ויקץ כישן הפיגול. ניעור הפיגול מביטולו [כמי שניעור משנתן]. והיינו, חצי זית ראשון שחשב עליו חוץ לזמנו ואשר הצטרף לפסול הקרבן עם חצי זית של חוץ למקומו, אין אומרים, מאחר וכבר הצטרף לפסול שוב לא יחזור ויפרד ממנו, אלא הוא ניעור מצירופו זה, ומצטרף עם חצי זית אחרון של חוץ לזמנו, וחל שם פיגול בקרבן, וחצי זית של חוץ למקומו בטל ואינו מוציא את הקרבן מידי פיגול, כיון שאין חצי זית מועיל במקום כזית.

ורב המנונא אמר, עירוב מחשבות הוי, מאחר וחצי ראשון של חוץ לזמנו הצטרף עם חצי של חוץ למקומו לפסול את הקרבן, אין החצי האחרון של חוץ לזמנו מצטרף עם חצי ראשון של חוץ לזמנו, אלא יש כאן "עירוב מחשבות" של חוץ למקומו עם חוץ לזמנו,⁽¹⁾ והרי הקרבן פסול.

לעב משום לא קרב המתיר כמצוותו, וכיצד יחשב עירוב מחשבות על ידי מחשבת חצי זית של חוץ למקומו, כאשר מצד עצמה אינה חלה כלל? וכתב ליישב, היות והידשה תורה שמחשבת חוץ למקומו ומחשבת חוץ לזמנו מצטרפות זו עם זו לפסול, נחשב הדבר שיש כאן מחשבת פסול מלבד מחשבת הפיגול, והמחשבת חוץ לזמנו בחצי זית היא עצמה גורמת לעב שיחול חלות פיגול מחמת מחשבת הפסול שבה, שחלה בהצטרפותה עם מחשבת חוץ למקומו לפסול.

ולפי זה מבאר מחלוקתם של רב המנונא ורבא. רב המנונא סובר, הואיל וכבר נצטרפה מחשבת חוץ לזמנו עם מחשבת חוץ למקומו לפסול, וחל בה דין מחשבת פסול, שוב אינה יכולה להצטרף למחשבת חוץ לזמנו השניה לפגל, כיון שיש כאן עירוב מחשבות. ואילו רבא סובר, אומרים "ויקץ כישן הפיגול" ואין כאן עירוב מחשבות, אלא אדרבה, אותה מחשבת חוץ לזמנו הגורמת לפסול, מצטרפת למחשבת חוץ לזמנו השניה, לפגל, ונמצאת שמחשבת חוץ למקומו אינה מועילה כלום.

ובאופן אחר כתב, שמחלוקתם היא במחשבת חוץ למקומו מאחר ונצטרפה עם חוץ לזמנו לפסול האם שייך שיתבטל צירוף זה או שהיות וכבר חל הפסול של מחשבת חוץ למקומו בהצטרפותה שוב לא יתבטל הצירוף וממילא מוציאה מידי פיגול כדיון מחשבת פסול, והוכיח כן מלשון רש"י שכתב "כיון שמצא חצי זית ראשון חצי זית אחרון שהוא מינו ניעור משנתו ומביטולו ואינו מצטרף עם של חוץ למקומו לפסול ולא לפגל וחזר ומצטרף עם זה לפגל ובטל לו חצי זית דחוץ למקומו

בה, אלא טעם הרתיחה כאן הוא משום שהיה לו ללוי להבין דבר זה מעצמו, כי מזה שרבי שנה במשנתו כזית וכזית שהיא פרטא הרי שכזית וכזית כללא הוא ולכן לא שנה דבר זה [ואם כן כל שכן כזית למחר בחוץ שהוא כללא], אבל אם היה שואל לוי על כזית וכזית והיה רבי משיבו [בניחותא] שהוא פרטא אין לו להבין – ממה שלא השיבו דבר זה בריתחא – שכזית למחר בחוץ הוא כללא, כי אף אם הוא פרטא אין לו לרבי לרתוח, כי שמא סבר לוי שהוא כללא משום שלא שנה רבי דבר זה במשנתו [שהרי משום כך שאלו על כזית וכזית].

עוד תירץ בשם הר"ר יהודה מקורביל, שטעם הרתיחה הוא משום שמבין מתוך שאלת השואל שאין דעתו לשאול את השאילה הנוספת, ולכן אם ישאלו על כזית וכזית לא היה מרתח כיון שכך הדרך להקדים את שאלת כזית וכזית שאם בזה כללא כל שכן בכזית למחר בחוץ] ואח"כ לשאול על כזית למחר בחוץ, אבל אם ישאלנו על כזית למחר בחוץ יסבור רבי שאין בדעתו לשאול על כזית וכזית [ומשום שפשוט לו בזה שהוא פרטא] ולכן ירתח בכדי להוציאו מטעותו.

1. הקשה בכתבי הגרי"ז, מאחר וענינו של הפוסל בעירוב מחשבות הוא מה שלא קרב המתיר כמצוותו, והיינו שמלבד מחשבת הפיגול חישב עוד מחשבת פסול אחרת, אם כן, כיצד שייך לומר כאן שלא קרב המתיר כמצוותו משום מחשבת הפסול? הרי אם לא היה מחשב חצי זית חוץ לזמנו לא היתה חלה מחשבת חוץ למקומו בחצי זית לפסול, וכיון שמחשבת חוץ לזמנו היא מחשבת פיגול ולא מחשבת פסול הרי אין בה